

הישיבה בסוכה

(שיעור כפול לכיתות חטיבת הביניים)

בסוכות תשבו שבעת ימים - שיעור ראשון

1. קריאת טקסט בנושא הישיבה בסוכה במקרא + שאלות מנחות לדיון

וַחֲגַלְתֶּם אוֹתוֹ חַג לַה' שִׁבְעַת יָמִים בְּשָׁנָה, חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיכֶם. בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי תִּחְגְּלוּ אוֹתוֹ. בַּסֻּכּוֹת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים, כָּל הָאֲזָרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֻּכּוֹת, לְמַעַן יֵדְעוּ דוֹרוֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. (ויקרא כ"ג, ל"ג-מ"ד)

- מה ההסבר לישיבה בסוכה? את מה צריך לזכור?
- מדוע חשוב לזכור תקופה זו?
- אם הישיבה בסוכה קשורה ביציאת מצרים מדוע היא נעשית בחג הסוכות ולא בפסח?
- (1) פסח תזכורת ליציאה ממצרים, סוכות לנדודים במדבר 2. זוהי עונת האסיף והאיכר הקדום ישב ממילא בסוכות בשדה, בכרם במטע כדי לעבוד באסיף ולשמור על היבול. 3. באביב היציאה החוצה מובנית מאלה בסתיו יש מאמץ)
- חשבו על סיבות אפשריות נוספות לישיבה בסוכה בחג הסוכות, חג האסיף.

2. קריאת טקסט בנושא מאפייני הסוכה + שאלות מנחות לדיון

הלכות סוכה, פרק ה', הרמב"ם

(א) הסכך של סוכה, אינו כשר מכל דבר: אין מסככין אלא בדבר שגידולו מן הארץ, שנעקר מן הארץ, יג [יב] העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשיה בתוך הבית.
 כב [כא] דרך הסיכוך להיות קל, כדי שייראו ממנו הכוכבים הגדולים;
 (הרמב"ם - משנה תורה)

מסכת סוכה, פרק א'

א, א סוכה... ושאיין לה שלוש דפנות, ושחמתה מרובה מצילתה--פסולה.

- ממה עשוי הסכך של הסוכה? מה מאפיין את ענפי הסכך?
- מדוע חשוב שענפי הסכך יעקרו ולא יהיו מחוברים לעץ? למה סוכה תחת עץ היא כמו בתוך בית?
- איזה מרכיב של הסוכה מדגיש חוקים אלו? (משהו זמני ולא קבוע, שנבנה במיוחד לצורך זה)
- כיצד צריך להבנות סכך הסוכה? מה מאפיין אותו? מדוע הוא צריך להיות כזה?
- מה תנאי המינימום שפחות מהם הסוכה פסולה?
- מה אומר החוק על הסכך? האם זה דומה/ שונה לחוק הכוכבים?

- במה שונה, ואולי אף מנוגד, החוק האחרון ביחס לחוקים הקודמים שקראנו? (החוקים הראשונים מדגישים את זמניות ופשטות המבנה, את היותו דל ולא יציב. החוק האחרון מדגיש את היותו מבנה משמעותי, שיש להשקיע בבנייתו ועליו לתת צל ומכסה).

3. קבע וארעי

כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי.
כיצד? היו לו כלים נאים- מעלן לסוכה, מצעות נאות- מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה.
(תלמוד בבלי מסכת סוכה כח, ב)

- מה משמעות המילה 'ארעי'? היעזרו בניגוד שלה – קבע.
- הפסוק מתייחס לבית וסוכה, מי משניהם הוא הקבוע ומי הארעי בדרך כלל? ובסוכות?
- איך הופך אדם את הסוכה לקבע? מה עליו לעשות?
- מדוע לדעתכם צריך אדם לשבת בסוכה כל החג, ולעשות את כל הפעולות בסוכה?

סוכתו קבע וביתו ארעי – שיעור שני

לאחר שעסקנו בבניית הסוכה ובישיבה בה, וכן הבנו את חשיבות הארעיות שבסוכה, והיותה מבנה פשוט וזמני, אך גם מבנה משמעותי שיש להשקיע בבנייתו, ננסה להבין, מדוע חשובה הארעיות והפשטות, ומה היא מסמלת.

1. קבע וארעיות

כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי.
כיצד? היו לו כלים נאים- מעלן לסוכה, מצעות נאות- מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה.
(תלמוד בבלי מסכת סוכה כח, ב)

- מדוע מצווה האדם להביא את כליו הנאים לסוכה?
- האם אתם מביאים את הדברים היפים והיקרים שלכם לסוכה או לטיול? מדוע?

2. ארעיות – צניעות ופשטות

דירת ארעי / ר' יצחק משה עראמה (1420-1494)
חג הסוכות אשר בו יעזבו האנשים כל ענייני הכסף... וכל דבר שנקרא נכסים, ויוצאים אל סוכה קטנה, אשר אין בה רק ארוחת יום ביומו, ומיטה ושולחן וכיסא ומנורה... שלא יתעסק האדם להרבות מאילו הקניינים (רכוש), כי די בהכרחי לבד כל ימי היותו בפרוזדור הזה, שהוא דירת ארעי...

- מה מיוחד בסוכות לפי הרב עראמה? מה צריך להיות בסוכה לפי הרב עראמה? במה דומה / שונה מהתלמוד?
- מדוע חשובה הישיבה בסוכה לפי הרב עראמה? במה לא כדאי שאדם יעסוק יותר מדי?
- מה ההסבר שלו לחוסר הטעם שבעיסוק ברכוש?
- מה דעתכם על האמירה של הרב עראמה? האם חג הסוכות עוזר לנו להתנתק מהרכוש ולהסתפק במועט?

נספח למורה בנושא הסוכה

סוכות בתשרי ולא בניסן / ספר התודעה

הרי שנצטוו ישראל לצאת מבתיהם ולשבת בסוכות בחמישה עשר לחודש השביעי. לזכר הסוכות שהקב"ה הושיבם בצאתם ממצרים, והלוא יציאת מצרים בניסן היתה והיה ראוי לעשות את הזכר בתקופת המאורע הראשון, בניסן, ולמה נצטוונו על תשרי?

כמה טעמים לדבר זה, ועיקר הטעם שתהא היציאה מן הבית ניכרת שהיא עשויה לשמו של הקב"ה. בימי ניסן רגיל אדם לצאת מביתו להנאתו ולדור בסוכה, שכבר פסקו הגשמים והחום מתגבר; אבל בימי תשרי הכל חוזרים מסוכותיהם לבתיהם מפני הגשמים הממשמשים ובאים ומפני צינת הערבים. אבל ישראל שקובעים להם דירה בסוכה בתקופת תשרי, הכל רואין שמחמת גזרתו של הקב"ה עושים כן ולשמו. וכן הכתוב אומר "למען ידעו דורותיכם", מצווה שיהא ניכר ונדע שהסוכה עשויה לשם ה'.

הישיבה בסוכה / אריה בן גוריון

בתשרי, בטרם ירדו גשמי היורה, לעת כזאת היה נקרא האדם העברי לצאת מביתו הבטוח לדירת ארעי. דווקא כאשר בידיו עכשיו השפע. עליו להתקין למשפחתו סוכה מחומרי הטבע, לשבת בה שבעת ימים, להרגיש ולקלוט בחושיו את רוחות הסתיו ואת ריחות הסכך. לא מרכיב הדיבור הוא עיקר ביטויו של החג, אלא היותך פיזית כל כולך בתוך הסוכה: ברגליך תחוש את האדמה; בעיניך – את כיפת השמים ואת צבעם, הניבטים מבעד למשחק האור והצל הסוככים את תקרתו. באוזניך תשמע משב רוחות בסכך ואתה תשחק את המשחק הדרמטי: כאילו אתה שם במדבר, צועד עם בני ישראל למישפחותיהם ושבטיהם במדבר סיני אל הארץ המובטחת. אתה בתוך, ובה בעת אתה בקשר עם הטבע, החוץ וההיסטוריה. וכי למה עלי לצאת את ביתי המוגן והבטוח אל סוכת ארעי? התשובה היא חינוכית – למען נזכור בימי הטובה והשפע החומרי את ימי העוני והאין במדבר. ושרק תודות לזיכרון עמדנו במבחן הזמנים. משמעות הסוכה – כזכר ליציאת מצרים. הסוכה הרופסת והארעית בה אנו בוחרים לשבת, היא סמל ניגודי לערי המסכנות ולפירמידות שבנו בני ישראל למלך, שרצה להשיג את הנצח ובנה בית עבדים. הסוכה פתוחה היא כנשפו של אדם בן חורין, פתוחה לארבע רוחות השמים, להתקשרות. פתוחה לעובר אורח הזקוק למקלט, פתוחה להקשיב לרוחות המנשבות בקרבך ובעולם, להדדיות רוחנית ואנושית.

בין ארעי לקבע / רות גביון

כל המסרים הערכיים של חג הסוכות צומחים איפוא מתוך הקיטוב שבין "הארעי לקבע". הארעי מסומל על ידי הסוכה, ואילו הקבע מתבטא בחג האסיף. מן המתח ביניהם עולים ערכים ומצוות של שלום: הכנסת אורחים, צדקה ועזרה לזולת, הסתפקות במועט והעדפת חיי הרוח על החומרנות. לעימות שבין ה"ארעי" ל"קבע" נודעת משמעות מחנכת גם לגבי היחס לארץ ישראל. מתוך העימות הזה אנו לומדים להעריך את העובדה שיש לנו מולדת לחיות בה חיים עצמאיים, לשמוח בה, להודות למי שהביא לקיומה, ולהכיר באחריות המוטלת עלינו לשמור עליה (בעבודה, בהגנה, בשמירה על ערכי מוסר וביחסי רעות ושלום).

